

Etelä-Suomen visio 2040

Etelä-Karjala | Kymenlaakso | Päijät-Häme | Uusimaa | Varsinais-Suomi

Etelä-Suomen visio 2040

Etelä-Karjala

Kymenlaakso

Päijät-Häme

Uusimaa

Varsinais-Suomi

Sisältö

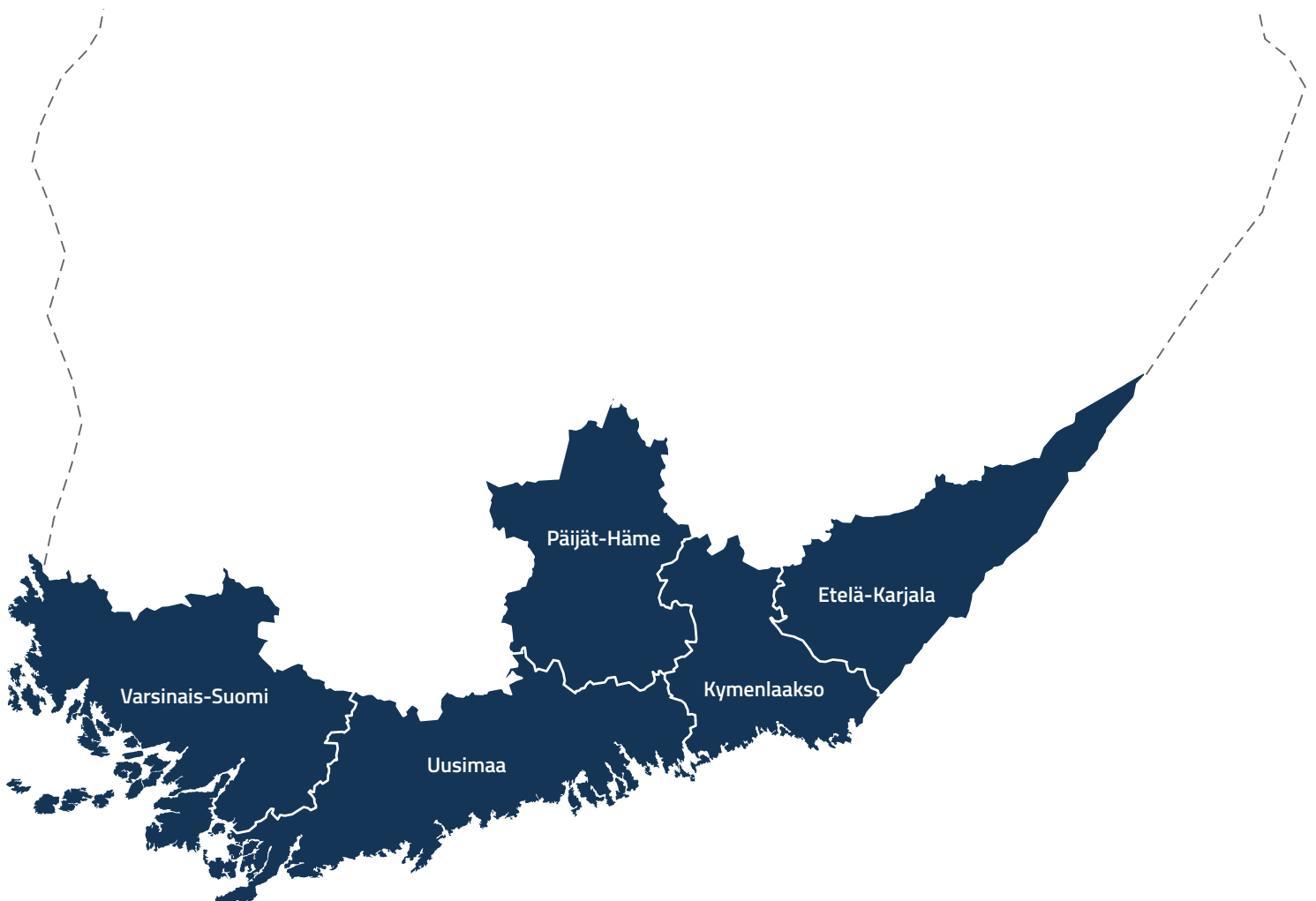
Johdanto	4
Tiivistelmä- Etelä-Suomi koko Suomen kasvun turvaajana	5
Etelä-Suomen tilannekuva	6
Maakunnittaiset kuvaukset	9
Etelä-Karjala	9
Kymenlaakso	9
Päijät-Häme	9
Uusimaa	9
Varsinais-Suomi	9
1. Suomen TKI-tavoitteet ratkaistaan Etelä-Suomessa	10
2. Etelä-Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa osaavasta työvoimasta	12
3. Etelä-Suomen liikenneinfra on kriittinen Suomen elinvoiman turvaamiselle	14
4. Etelä-Suomen kokonaisturvallisuus on elintärkeä koko Suomelle	16
5. Vaikuttava aluekehittäminen luo hyvinvointia koko Suomeen	18
+1 Hiilinegatiivinen Etelä-Suomi kirittää kestäväää talouskasvua	20
Yhteenveto - Etelä-Suomi koko Suomen kasvun turvaajana	22

Johdanto

Etelä-Suomen maakuntien visio on 2000-luvun alkuvuosilta. Tuolloin Etelä-Suomen liittoon kuului seitsemän maakuntaa eli Varsinais-Suomi, Uusimaa, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala. Nyt maakuntia on mukana viisi, jotka yhdessä päättivät laatia ajanmukaistetun vision Etelä-Suomen tulevaisuudesta. Etelä-Suomen toimintaympäristö on viime vuodet ollut perusteellisessa muutoksessa. Suomen Nato-jäsenyys, Itärajan sulkeutuminen, hyökkäyssotaa Ukrainassa käyvä naapurimaa – pelkästään kaikki tämä jo vaatii uudelleen asemitumistamme ja aiempien visioidemme päivitystä.

Etelä-Suomen liitto teki aktiivista yhteistyötä vuodesta 1995 alkaen, mutta toiminta hiipui 2010. Toimintaa haluttiin jatkaa pienimuotoisempana, lähinnä maakuntajohtajien kokousten muodossa. Tämän vuosikymmenen 2020-luvun alussa päätettiin laajentaa liitton toimintaa maakuntavaltuustojen ja –hallitusten puheenjohtajistojen tasolle. Etelä-Suomen neuvottelukunta aloitti toimintansa.

Etelä-Suomen maakunnat Uusimaa, Päijät-Häme, Varsinais-Suomi, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala ovat yhdessä työ- täneet tulevaisuuteen tähyävää alueen yhteistä näkymää vuoteen 2040 saakka. Etelä-Suomi toimii koko maan kasvun sinnikkäänä veturina. Työperäisen maahanmuuton onnistuminen, koulutustason nosto ja jatkuva oppiminen luovat perustan elinkeinoelämän kestäväälle menestykselle. Etelä-Suomen nopeat ja toimivat yhteydet Eurooppaan tukevat Suomen vetovoimaisuutta ja saavutettavuutta. Taloudellisen toimeliaisuuden ja tulevaisuudenuskon synnyttämisen turvallisuus- poliittisesti strategiselle alueelle pitää olla koko Suomen ja Euroopan Unionin edunvalvontakysymys.

Tiivistelmä-

Etelä-Suomi koko Suomen kasvun turvaajana

Lähivuosikymmenten Etelä-Suomi ankkuroi innostavasti Suomen kansainväliseen kasvuun ja tarjoaa parhaat ratkaisut vihreän siirtymän investointitulpan poistamiseksi. Etelä-Suomen visio 2040 pohjaa alueen omiin vahvuuksiin, talouden nivomiseen kansainväliseen kestäväan kasvuun sekä työperäiseen maahanmuuttoon. Kehittämisen kärkinä on tunnistettu kuusi teemaa: TKI, osaava työvoima, liikenneinfrastruktuuri, vihreä siirtyä, kokonaisturvallisuus ja koheesiopolitiikka.

Suomen TKI-tavoitteet ratkaistaan Etelä-Suomessa. Etelä-Suomen visiossa rakennetaan dynaaminen ja kestävä innovaatioekosysteemi, joka on taloudellisesti tuottava ja yhteiskunnallisesti vastuullinen. Keskittyen avaintekijöihin, kuten monipuoliseen rahoitusmalliin, kansainväliseen osaamiseen, tehokkaaseen yritystukeen, joustavaan lainsäädäntöön ja kestävyYTEEN, alue voi saavuttaa ja ylittää neljän prosentin TKI-menot suhteessa bruttokansantuotteeseen. Näillä ratkaisuilla pedataan palkintosija tulevaisuuden johtavana innovaatioalueena Euroopassa.

Etelä-Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa osaavasta työvoimasta. Vuonna 2040 Etelä-Suomen maakunnat ovat vahvistaneet asemaansa innovatiivisina ja kilpailukykyisinä alueina mm. monimuotoisen ja osaavan työvoiman ansiosta. Suomalaisten määrän ennustetaan kääntyvän laskuun, mutta talouden toimintaedellytykset turvataan panostamalla osaamiseen ja työperäiseen maahanmuuttoon sekä tänne muuttaneiden kotoutumiseen. Etelä-Suomen maakunnat ovat vetovoimaisia ja vastaanottavaisia alueita, jonne huippuosajien ja koulutettujen maahanmuuttajien on helppo asettua.

Etelä-Suomen liikenneinfra on kriittinen Suomen elinvoiman turvaamiselle. Etelä-Suomeen liikenteen investoinnit ovat kustannushyötysuhteeltaan koko maan kannattavimpia. Väestön keskittyminen Etelä-Suomen alueelle kiihtyy vuotta 2040 kohti kuljettaessa, ja muu Suomi tukeutuu Etelä-Suomen liikennejärjestelmään. Etelä-Suomessa risteää Euroopan laajaan liikenneverkostoon kuuluvat TEN-T käytävät. Tavoitteena on, että kriiseistä on opittu ja epävarmuuteen varauduttu kaikissa Etelä-Suomen suurissa satamissa ja liikenneverkolla.

Etelä-Suomen kokonaisturvallisuus on elintärkeä koko Suomelle. Alueelle ovat keskittyneet kansallisesti merkittävät valtion poliittisen päätöksenteon toiminnot. Samalla Nato-jäsenyys vaikuttaa sotilaallisen liikkuvuuden tarpeisiin Itämeren turvallisuustilanteen ollessa jännitteinen. Tulevaisuuskuvassa Etelä-Suomen kokonaisturvallisuus sekä huoltovarmuus muodostavat yhteiskunnan kestävyYden perustan. Varautumisen yhteistyö EU:n merellisellä ulko- että maarajalla on tiivistä. Suomen kansainvälisiä yhteyksiä on vahvistettu Etelä-Suomen kiinteällä yhteydellä Eurooppaan.

Tilastot kertovat, että Suomen kasvu tehdään Etelä-Suomessa, vaikka samalla on huomioitava, että myös alueen sisällä on verrattain suuria kehityseroja. Koheesiorahoituksen vaikuttavuuden nostamisella varmistetaan hyvinvointia koko Suomeen. Tavoitteena on, että koheesiopolitiikka myötävaikuttaa olennaisesti siihen, että Etelä-Suomi on vahva ja kansainvälisesti menestyvä koko Suomen kehittämisen veturi.

Vuonna 2040 hiilinegatiivinen Etelä-Suomi on noussut globaaliksi edelläkävijäksi vihreän siirtymän ratkaisuisissa ja kiertotaloudessa. Investointipotentiaali muuttuu konkreettiseksi tekemiseksi ja kokeiluiksi, jotka voidaan ulosmitata yritysten kasvuna ja työpaikkoina. Päästövähennysten, uusien teknologioiden käyttöönoton, materiaalitehokkuuden ja riittävien energiasiirtoyhteyksien toteutuminen tarjoaa Suomelle kilpailuetua. Maankäytön linjat ratkaisut edistävät osaltaan vastuullisia investointeja, houkuttelevuutta ja vuoropuhelua eri toimijoiden kesken.

Nyt tarvitaan maakuntien ja valtioiden tiivistä yhteistyötä. Tässä visiotyössä esitellyn faktapohjaisen tilannekuvan perusteella Etelä-Suomelle on nyt perusteltua löytää välineitä uusien investointien ja työpaikkojen synnyttämiseksi. Täysimääräinen investointipotentiaalin ulosmittaaminen edellyttää näkemyksellisyyttä sekä valtion ja alueiden tavoitteellista yhteispeliä. Etelä-Suomen maakunnat ovat valmiita tarttumaan rohkeisiin tulevaisuustekoihin ja toimimaan vastuullisina suunnannäyttäjinä - koko Suomen menestyksen turvaamiseksi.

Etelä-Suomen tilannekuva

Avainluvut

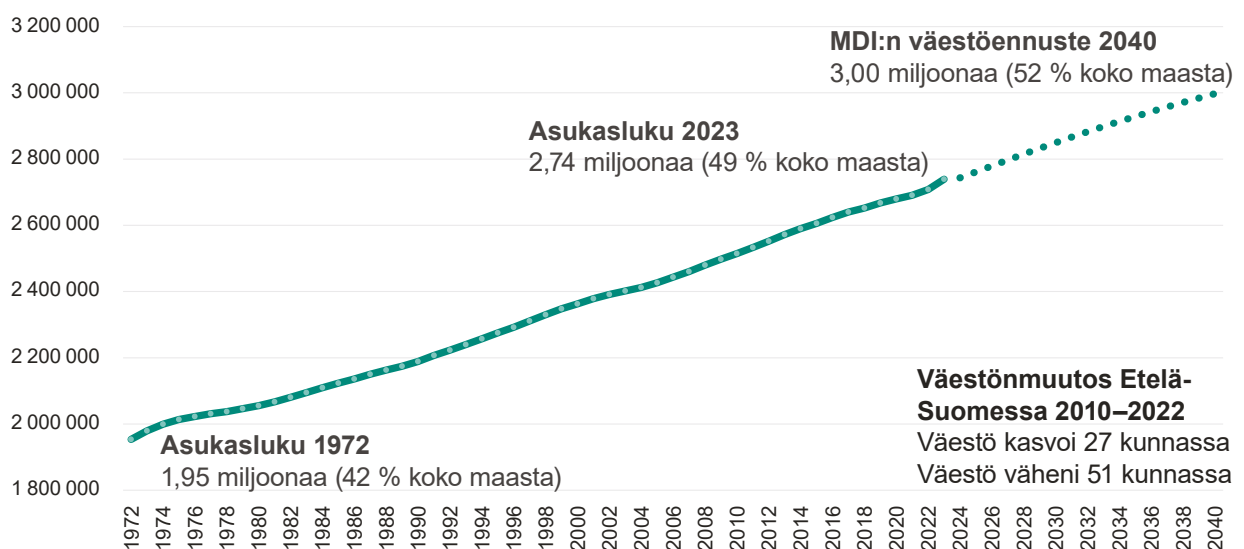
Etelä-Suomen osuus koko maan:

väestöstä	49 %
työpaikoista	52 %
BKT:sta	55 %
TKI-menoista	60 %
pitkäaikaistyöttömistä	55 %
toimeentulotukea saavista kotitalouksista	55 %

Etelä-Suomen merkitys koko maan kasvun ja menestyksen kannalta on ratkaiseva. Alueen viisi maakuntaa muodostavat vain noin 10 % koko Suomen pinta-alasta, mutta alueelle on keskittynyt puolet maan väestöstä ja työpaikoista. Taloudellisilla mittareilla Etelä-Suomen painoarvo on tätäkin suurempi. Alue tuottaa 55 % maan bruttokansantuotteesta ja siellä käytetään 60 % koko maan TKI-panostuksista.

Samaan aikaan Etelä-Suomen maakuntiin kasautuu kuitenkin myös merkittävä määrä huono-osaisuutta. Esimerkiksi 55 % toimeentulotukea saavista kotitalouksista ja pitkäaikaistyöttömistä asuu Etelä-Suomen alueella. Sosiaalisia ja taloudellisia vaikeuksia on siis Etelä-Suomessa väestöosuuttaan enemmän, ja eriytymiskehitykseen on kiinnitettävä huomiota.

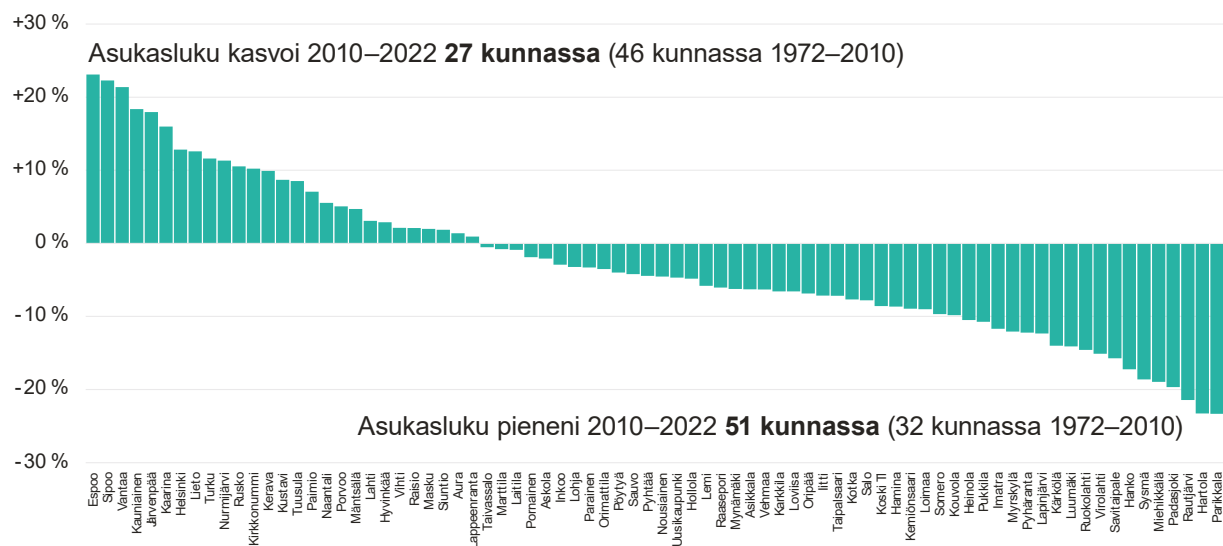
Etelä-Suomen maakuntien asukasluvun kehitys (henkilöä)

Kuva 1. Etelä-Suomen maakuntien asukasluvun kehitys ja ennuste 1972–2040. Lähde: Tilastokeskus ja MDI.

Etelä-Suomen väestö on kasvanut tasaisesti ja kasvun ennustetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Ennusteen¹ mukaan Etelä-Suomen maakuntien asukasluvu kasvaisi vuoteen 2040 mennessä yli miljoonalla henkilöllä 1970-luvun alkuun verrattuna. Vaikka väestönkasvu on nopeaa, sen eriytyminen näkyy koko maan lailla myös kaikissa Etelä-Suomen maakunnissa: asukasluvu väheni 2010-luvulla 65 %:ssa Etelä-Suomen kunnista. Eriytymiskehitys on kiihtynyt nopeasti, sillä vielä vuosikymmentä aiemmin väestö väheni vain reilussa 40 %:ssa alueen kunnista.

Etelä-Suomen kuntien väestönmuutos 2010–2022

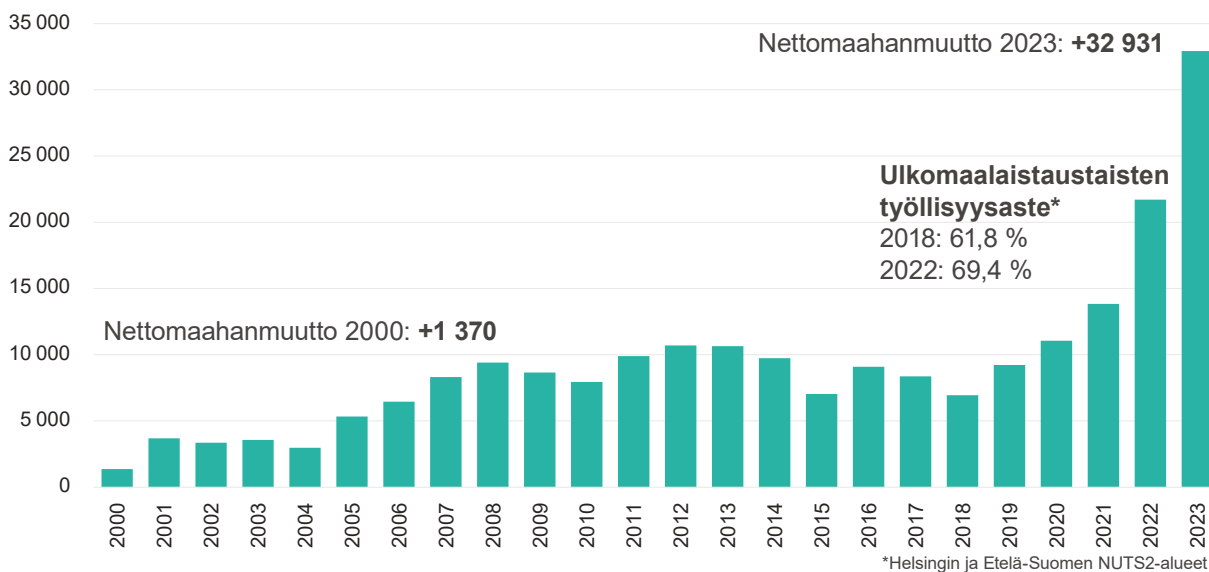

Kuva 2. Etelä-Suomen kuntien väestönmuutos 2010–2022. Lähde: Tilastokeskus.

Etelä-Suomen väestönkasvu on jo pitkään perustunut muuttovoittoon. Suuren maaltamuuton aikana muuttovoitto tuli kokonaan Suomen muista osista. Viime vuosina maahanmuuton merkitys Etelä-Suomen väestönkasvussa on korostunut dramaattisesti, ja sen merkitys tulee väestöennusteiden mukaan olemaan suuri myös tulevaisuudessa. Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden työllisyysaste on noussut nopeasti Etelä-Suomen maakunnissa. Onkin erityisen tärkeää, että maahanmuuttajataustaisten henkilöiden määrän nopeasti lisääntyessä hyvästä työllisyystilanteesta pidetään kiinni. Kotoutuminen ja maahanmuuttajien työllistyminen tulee olemaan tulevaisuudessa yksi aluekehittämisen keskeisistä haasteista, mikä pitää huomioida myös aluekehityspanostusten vaikuttavassa kohdentamisessa.

¹ MDI:n väestöennuste 2023: <https://www.mdi.fi/vaestoennuste/>

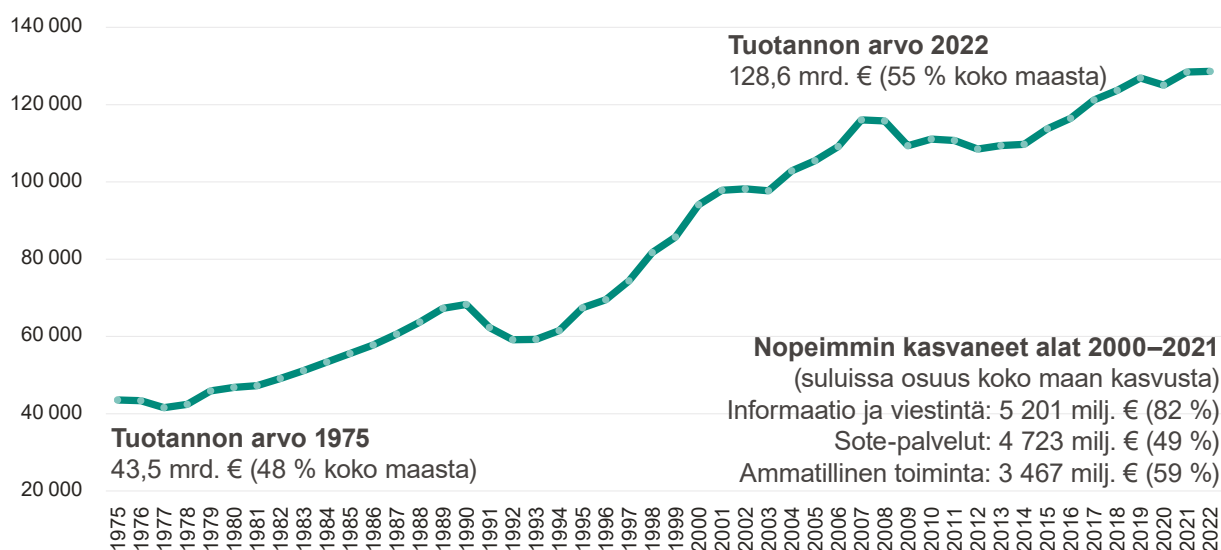
Nettomaahanmuutto Etelä-Suomen maakuntiin (henkilöä)

Kuva 3. Nettomaahanmuutto Etelä-Suomen maakuntiin 2000–2023. Lähde: Tilastokeskus.

Taluskasvu on ollut Etelä-Suomessa perinteisesti vahvaa, ja alueen maakunnat ovat selvinneet kohtalaisen hyvin sekä 1990-luvun lamasta että 2000-luvun finanssikriisistä. Vaikka viime vuosina myös Etelä-Suomen talous on heikossa suhdanteessa kasvanut hitaasti, on alueen osuus koko maan tuotannon arvosta kasvanut. Taluskasvun määrän lisäksi on tärkeää tarkastella myös kasvun laatua. Etelä-Suomen taluskasvun vetureita ovat 2000-luvulla olleet tietointensiiviset alat: informaatio ja viestintä, sote-palvelut sekä tieteellinen, tekninen ja ammatillinen toiminta. Etelä-Suomen osuus alojen koko maan kasvusta on huomattava; informaation ja viestinnän osalta jopa 82 %. Etelä-Suomen maakunnissa syntyy myös 60 % koko maan TKI-panostuksista, ja osuus on kasvanut selvästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Tulevaisuudessa juuri Etelä-Suomen maakuntien TKI-panoksien kasvattamisella tulee olemaan kriittinen merkitys koko maan talouskehitykselle.

Bruttoarvonlisäys Etelä-Suomen maakunnissa (milj. €, kiintein hinnoin)

Kuva 4. Bruttoarvonlisäys Etelä-Suomen maakunnissa 1975–2022. Lähde: Tilastokeskus.

Maakunnittaiset kuvaukset

Etelä-Karjala

Etelä-Karjala on vahva teollinen rajamaakunta, jossa on erityisesti luonnonvaroja jatkojalostavaa elinkeinotoimintaa mm. kansainvälisesti merkittävä metsäteollisuuden keskittymä. Uutta kasvua haetaan biotalouden ohella erityisesti vihreän siirtymän ja energiamurroksen ratkaisuksista, missä LUT-yliopiston osaamisen rooli on keskeinen. Maakunnassa on myös kasvuhakuinen LAB-ammattikorkeakoulu, Maasotakoulu ja rajavalvontaan liittyvää erityisosaamista. Etelä-Karjalan logistiset yhteydet yhdistävät Etelä-Suomen Itä-Suomeen ja ovat kansallisesti merkittäviä erityisesti tavaralogistiikalle. Saimaan vesistö saaristoinen houkuttelee alueelle sekä kotimaisia että kansainvälisiä matkailijoita. Maakunnassa panostetaan myös kestävään kulttuuri- ja luontomatkailuun.

Kymenlaakso

Kymenlaakso on historiallinen rajamaakunta, jolle tunnusomaisia piirteitä ovat teollisuus, satamat ja itärajan läheisyys. Kymenlaakso on Itämeren alueen kansainvälinen logistiikan liiketoiminta- ja osaamiskeskus, jonka asema valtakunnan huoltovarmuuslogistiikan välittäjänä ja ulkomaankaupan keskeisenä toimijana on erittäin merkittävä ja viime aikoina korostunut entisestään. Elinkeinorakenne on voimakkaasti uusiutumassa. Uutta kasvua haetaan sekä perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta että uudemmilta toimialoilta. Erityisesti keskitytään älykkääseen ja vihreään logistiikkaan, uusiutuviin materiaaleihin ja energiaan sekä datatalouteen, kyberturvallisuuteen ja pelillisyyteen.

Päijät-Häme

Päijät-Häme on vihreiden ratkaisujen, kiertotalouden, sähköisen liikenteen sekä liikunnan ja urheilun kansainvälinen kehitysympäristö. Vahvassa kasvussa oleva LUT-yliopistokonserni, vireä elinkeinoelämä, mittava määrä PK-yrityksiä, maakunnan strateginen sijainti sekä merkittävät uudet investoinnit mm. elintarvike- ja puuteollisuuden sekä kiertotalouteen tarjoavat tulevaisuuden kasvumahdollisuuksia koko Suomelle. Positiivista kehitystä tukevat ainutlaatuiset tutkimusalueet ja tutkimus ekosysteemit eri sektoreilla. Elintarviketeollisuuden edelläkävijänä erityishuomion kohteena ovat kestävä kehityksen kriteerit täyttävät korkean lisäarvon kasviperäiset elintarvikkeet sekä vastuullinen ja turvallinen ruokaketju. Toteutamme onnistuneesti ja rohkeasti positiivista muutosta.

Uusimaa

Lähes kahden miljoonan asukkaan Uusimaa on Suomen suurin väestökeskittymä, työpaikka- ja talousalue sekä maan hallinnollinen keskus. Helsingin seutu on yksi Euroopan nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista ja muodostaa Suomen ainoan metropolialueen. Uusimaa on Suomen kansainvälinen maakunta, mikä näkyy etenkin maahanmuuttajien määrässä sekä yritysten kansainvälisen toiminnan laajuudessa. Maakunnan vahvuuksia ovat osaamisintensiivisten palveluiden ja korkean teknologian työpaikkojen suuri osuus elinkeinorakenteesta. Alueella sijaitsee maan merkittävin kansainvälinen lentoasema ja suurin tuontisatama sekä Euroopan vilkkain matkustajasatama.

Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomi on kansainvälinen, elinkeinorakenteeltaan monipuolinen maakunta, ja Turku on Suomen vanhin kaupunki. Maakunta on Suomen kolmanneksi suurin, ja Turun seutu on yksi maan nopeimmin kasvavista keskuksista. Varsinais-Suomi on Suomen portti länteen, meri- ja lentoliikennedyhteyksien solmupiste. Teknologinen osaaminen, laaja korkeakoulutus, rikas kulttuuri ja pitkä historia antavat pohjan vahvalle tulevaisuudelle. Kivijalkoja ovat meriteollisuus, lääke- ja terveysteknologia sekä monipuolinen ruuantuotanto. Lukumäärällisesti maailman suurin saaristo tuo alueelle lukemattomia mahdollisuuksia mutta myös haasteita.

1. Suomen TKI-tavoitteet ratkaistaan Etelä-Suomessa

TILANNEKUVA 2024:

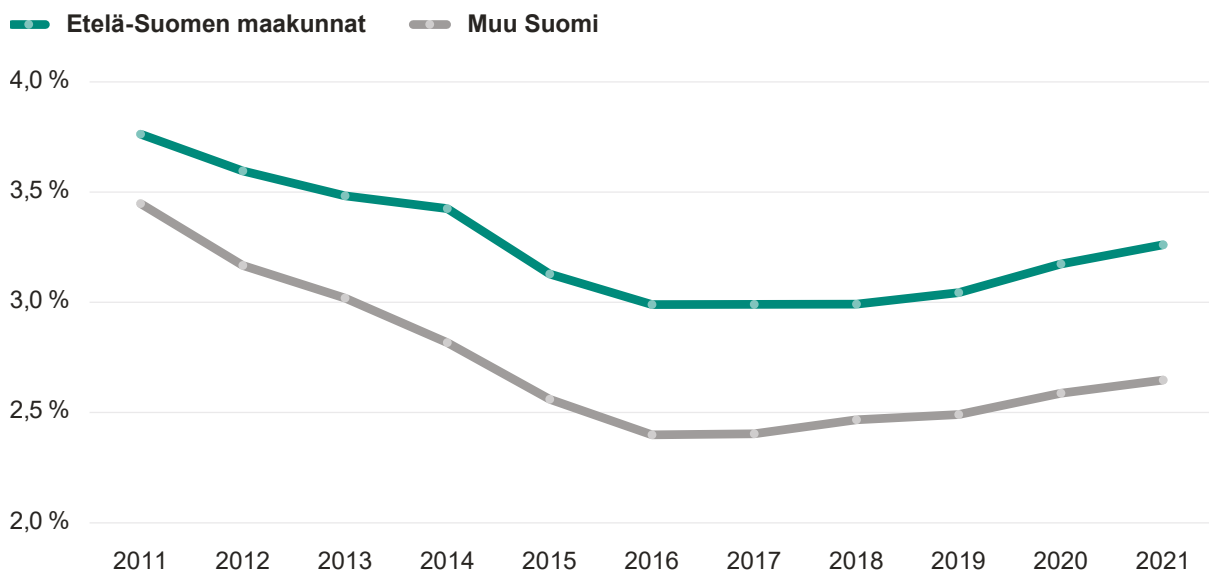
Etelä-Suomen maakunnat kattavat noin 60 % koko maan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta. Alueen toimijoiden vahvuuksiin kuuluvat kansainvälisen tason huippututkimus ja sen soveltaminen. Tiivis yhteistyö korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten välillä edistää alueellisten erityisvahvuuksien hyödyntämistä. Etelä-Suomessa sijaitsevat myös Suomen merkittävimmät innovaatioekosysteemit, jotka edistävät kestävästä kehitystä ja kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

VISIO 2040: Etelä-Suomi on vahvistanut asemaansa Euroopan johtavana innovaatiokeskittymänä Vähintään 60 % koko Suomen TKI-panostuksista tehdään Etelä-Suomessa. Alue houkuttelee kansainvälisiä osaajia ja investointeja teknologiaan, kestävästä kehityksestä ja koulutukseen. Etelä-Suomen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) menot ovat kasvaneet yli 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mikä on ollut merkittävä tekijä sekä alueen että koko Suomen taloudellisessa kasvussa ja kilpailukykyyn parantumisessa.

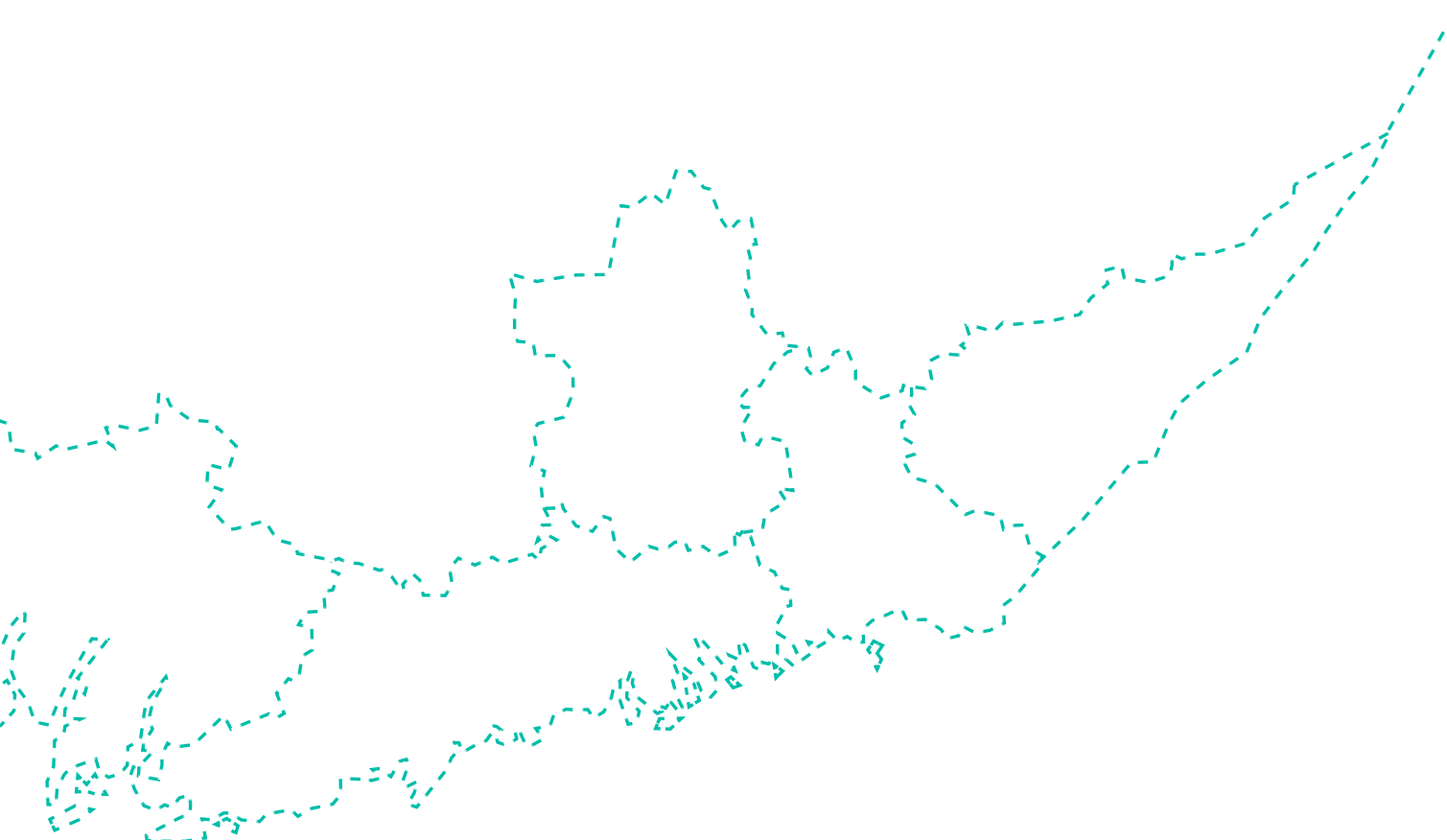
1. **Kansainväliset osaamiskeskittymät ja osaajat varmistavat uusiutumista.** Korkean osaamistason ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi Etelä-Suomi panostaa merkittävästi koulutuksen ja jatkuvan oppimisen uudistamiseen. Korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja kaupungit tehostavat yhteistyötään kansainvälisten kumppanien kanssa, mikä vahvistaa alueen vetovoimaisuutta huippuosajien ja tutkijoiden keskuudessa. Etelä-Suomen osaamiskeskittymät edustavat oman alansa kansainvälistä huippua sekä houkuttelevat alueelle kansainvälisiä osaajia ja investointeja.
2. **Integroitu TKI-rahoitusmalli lisää vaikuttavuutta.** Etelä-Suomeen luodaan entistä tehokkaampi integroitu TKI-rahoitusmalli, joka yhdistää julkisen ja yksityisen sektorin rahoituksen. Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, kuntien ja yritysten mahdollisuuksia hakea kilpailtua EU-rahoitusta tulee edistää riittävällä julkisella hankevalmistelu- ja vastinrahoituksella. Malli mahdollistaa riskin jakamisen ja lisää investointihalukkuutta uusiin, innovatiivisiin hankkeisiin. Julkiset sijoitukset katalysoivat yksityistä rahoitusta, jolloin alueelle houkuttelevat merkittäviä kansainvälisiä sijoittajia.
3. **Startup-ekosysteemit ja yrityskiihdyttämöt kiihdyttävät kasvua.** Etelä-Suomen alueen vahvoja ja vetovoimaisia startup-ekosysteemejä vahvistetaan entisestään. Ne tarjoavat tukipalveluita, verkostoitumismahdollisuuksia ja rahoitusinstrumentteja uusille yrityksille. Yrityskiihdyttämöt, teknologiakeskukset ja innovaatiohubit tukevat erityisesti teknologiaintensiivisten ja kestävästä kehitystä edistävien alojen kasvua.
4. **Regulaatio ja innovaatioystävällinen politiikka selkeyttävät toimintaympäristöä.** Selkeä, ennakoitava ja innovaatioystävällinen sääntely on avainasemassa, kun tavoitellaan TKI-toiminnan kasvua. Kansallinen lainsäädäntö tulee päivittää tukemaan nopeaa teknologista kehitystä, tehostamaan patenttiprosesseja ja suojamaan immateriaalioikeuksia, mikä lisää alueen houkuttelevuutta teknologiayritysten silmissä. Varmistetaan yhdenmukainen lain tulkinta eri hallinnon tasoilla.
5. **Kestävä kehitys osana TKI-toimintaa nopeuttaa vihreää siirtymää.** Kestävän kehityksen periaatteiden vahvempi kytkeminen tutkimus- ja kehitystoimintaan lisää hankkeiden yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja markkinapotentiaalia. Tämä näkyy erityisesti energiatehokkuuden, kiertotalouden ja puhtaiden teknologioiden soveltamisessa.

TKI-menojen BKT-osuuden kehitys (%)

Kuva 5. TKI-menojen osuus bruttokansantuotteesta Etelä-Suomen maakunnissa 2011–2021. Lähde: Tilastokeskus.

2. Etelä-Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa osaavasta työvoimasta

TILANNEKUVA 2024:

Työvoiman riittävyys on Suomelle kohtalonkysymys. Työikäisen väestön määrää kannattelee sisäinen ja kansainvälinen muuttoliike, joka suuntautuu erityisesti Etelä-Suomeen. Väestönkasvusta huolimatta yritysten suurin kasvun este on pula osaavasta työvoimasta. Keskeisiä haasteita ovat Suomen heikko vetovoima kansainvälisesti sekä maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen.

VISIO 2040: Etelä-Suomi on vetovoimainen, pitovoimainen ja vastaanottavainen alue, jonne Suomeen työskentelemään muuttavien ihmisten on perheineen helppo tulla ja asettua.

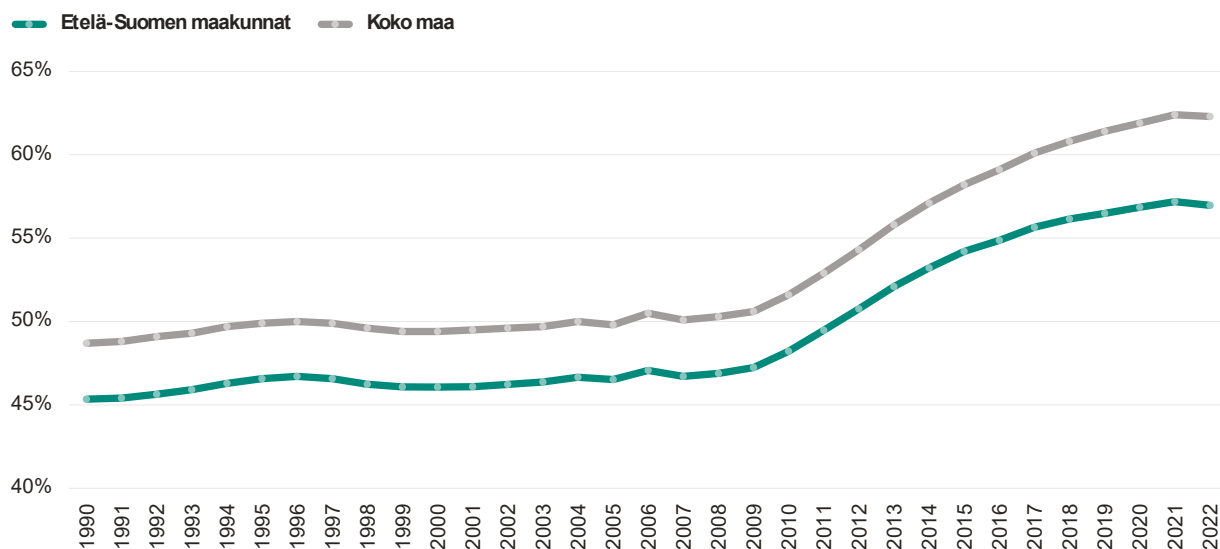
Etelä-Suomessa on tunnistettu työelämän osaajatarpeet ja väestökehityksen haasteet, ja niihin on reagoitu. Kansallisesti on huolehdittu, että korkeakoulu- ja muita opiskelupaikkoja on riittävästi vastaamaan alueen kasvavan väestön tarpeisiin. Etelä-Suomi tunnetaan monimuotoisesta ja osavasta työvoimasta. Talouden toimintaedellytykset on turvattu panostamalla osaamiseen ja työperäiseen maahanmuuttoon sekä tänne muuttaneiden kotoutumiseen. Työperäisen maahanmuuton onnistuminen, koulutustason nosto ja jatkuva oppiminen ovat luoneet yhteisesti hyväksytyin perustan elinkeinoelämän kestäväälle menestykselle ja kasvulle, heijastuen positiivisesti koko Suomen menestymisen ja hyvinvoinnin edellytyksiin.

1. **Suomen työikäinen väestö kasvaa Etelä-Suomen maahanmuutosta.** Menestyminen kilpailussa kansainvälisestä työvoimasta edellyttää ennakkoluulottomia päätöksiä. Koulutusperäisen maahanmuuton lisäämistä varmistetaan mahdollistamalla toisen asteen ammatillisen ja korkeakoulutuksen myyntitoiminta. Väestökehitys on mahdollista kääntää suotuisaksi, kun työikäinen väestö kasvaa maahanmuuton seurauksena. Etelä-Suomi on portti Suomeen, ja sen asemaa ja tunnettuutta kansainvälisesti houkuttelevana talousalueena tulee vahvistaa.
2. **Koko väestön osaamisen kehittäminen varmistetaan.** Kaikille varmistetaan yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää osaamistaan. Työuria jatketaan tekemällä panostukset jatkuvaan oppimiseen ja koulutustason nostamiseen. Etelä-Suomi toimii edelläkävijänä uusien teknologioiden käyttöönotossa osaamistason kohottamisessa.
3. **Osaajat ja työnantajat löytävät toisensa.** Entistä suurempi osa Suomessa opiskelleista työllistyy Etelä-Suomeen, mikä mahdollistaa yritysten kasvun. Tuetaan yritysten osaamista ja toimintakulttuureja, jotta ne pystyvät hyödyntämään entistä monimuotoisempaa työvoimaa, etenkin maahanmuuttajien ja osatyökykyisten osalta.
4. **Etelä-Suomi on houkutteleva ympäristö maahanmuuttajille perustaa tai jatkaa yritystoimintaa.** Hyvin toimivilla palveluilla tulee tukea ulkomaalaistaustaisten ja heidän perheidensä sekä yritystoiminnan asettumista Suomeen. Pitovoimaan on panostettava, jotta emme menetä osaajia.

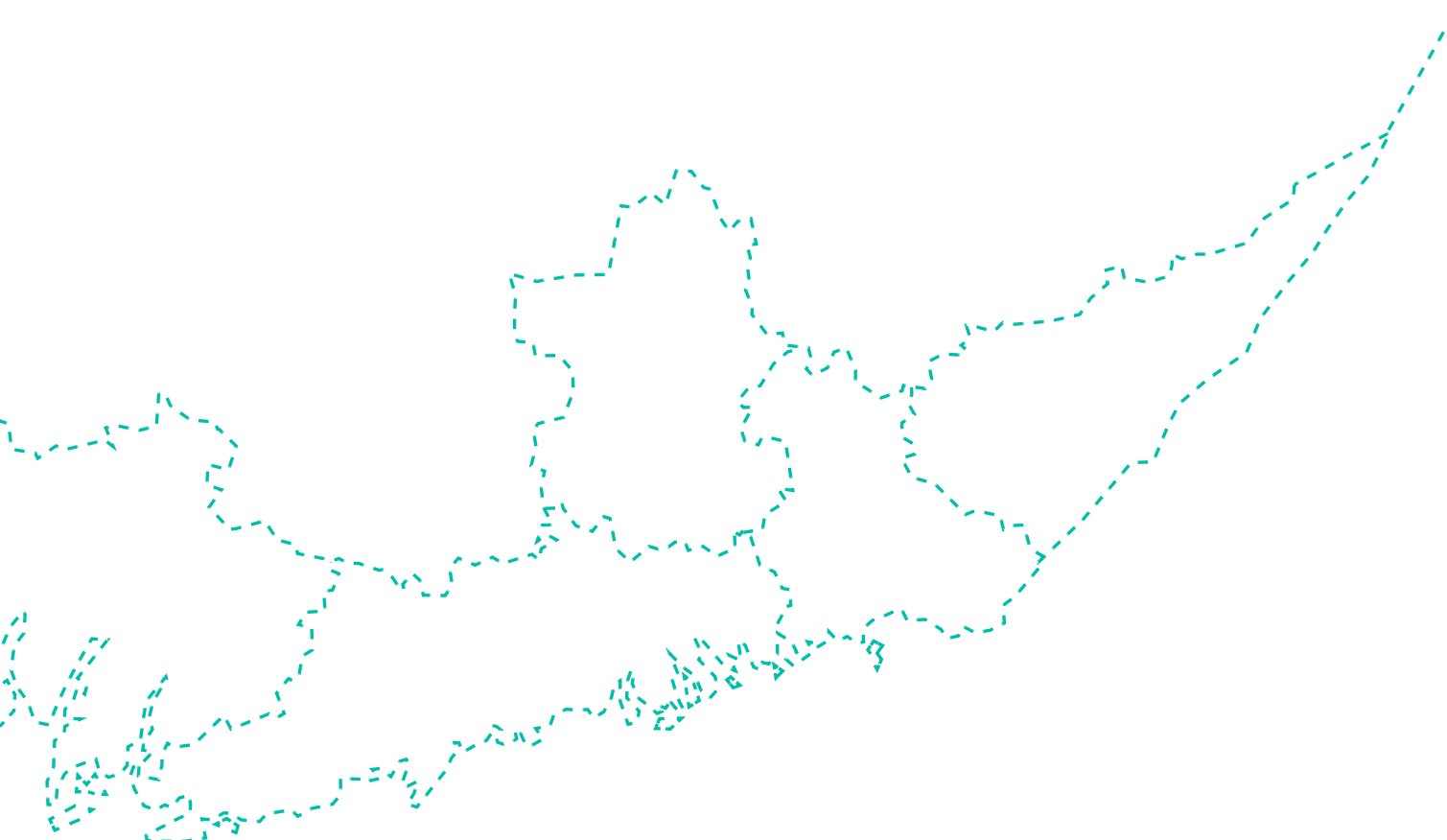

5. **Kotoutuminen ja integraatio on saumatonta.** Yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä tiivistetään maahan muuttaneiden työntekijöiden integroimiseksi. Maahanmuuttajilla tulee olla riittävä kotimaisten kielten taito ja heille on tarjottava riittävästi kotimaisten kielten vaikuttavia oppimismahdollisuuksia. Integraation onnistumiseen varmistetaan riittävät välineet ja resurssit. Tuetaan viestinnän ja palveluiden keinoin avointa ja välittävää ilmapiiriä kenelle tahansa tulla ja elää hyvää elämää Suomessa.

Väestöllinen huoltosuhte Etelä-Suomen maakunnissa (%)

Kuva 6. Väestöllinen huoltosuhte Etelä-Suomessa 1990–2022. Lähde: Tilastokeskus.

3. Etelä-Suomen liikenneinfra on kriittinen Suomen elinvoiman turvaamiselle

TILANNEKUVA 2024:

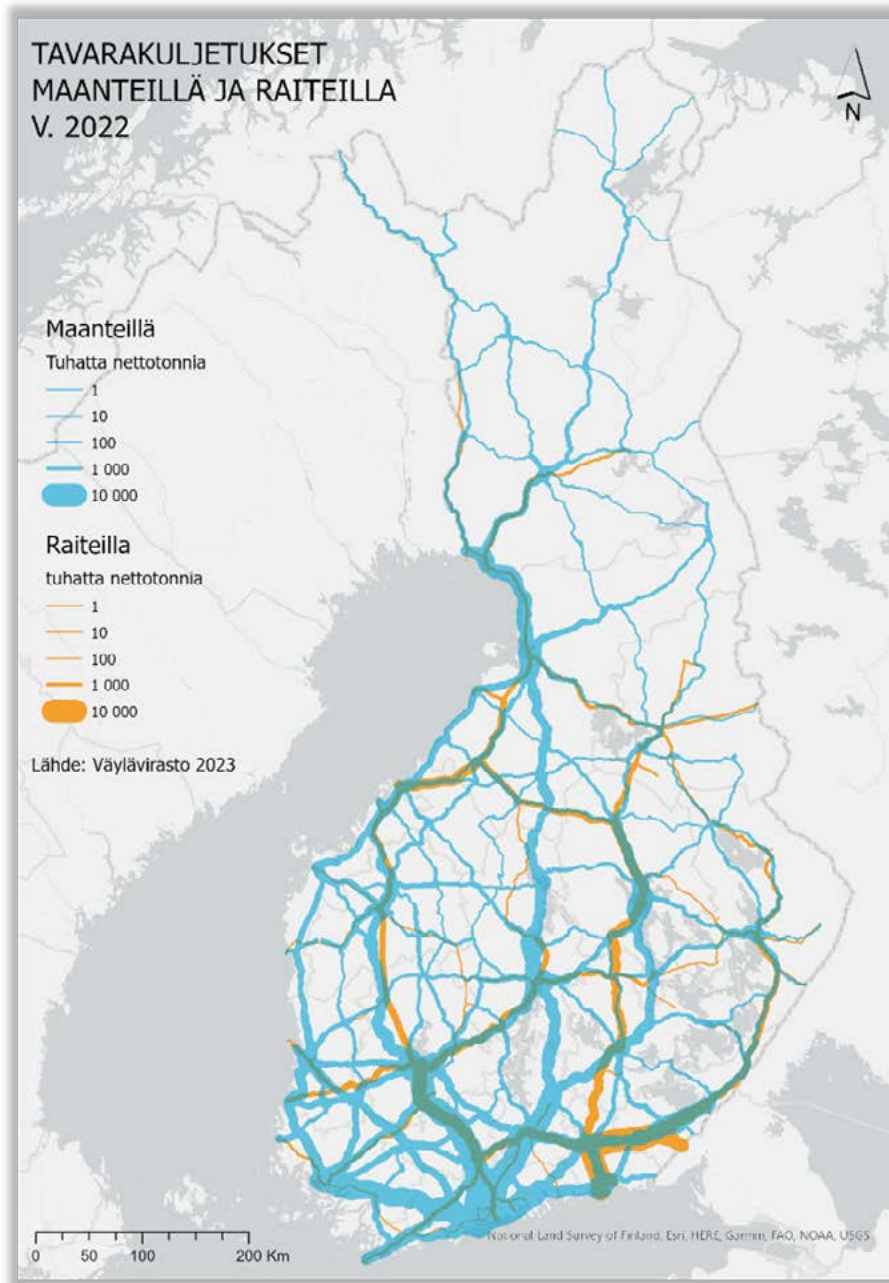
Suomen ulkomaankaupasta 90 % kulkee Itämerellä ja tästä 70 % Etelä-Suomen satamien kautta. Etelä-Suomen satamien vapaan kapasiteetin hyödyntäminen edellyttää satamien maantietyhteyksien kehittämistä. Liikenneverkon korjausvelan vähentämisen ja infrahankkeiden toteutuksen kustannustasot ovat kasvaneet voimakkaasti. Ilmastonmuutos ja irtautuminen fossiilisesta energiasta ovat kansallinen liikennepolitiikan haasteita, joissa suurimmat saavutukset ovat vielä edessä.

VISIO 2040: Etelä-Suomen nopeat ja toimivat sekä kiinteät yhteydet Eurooppaan turvaavat Suomen kilpailukyvyyn ja saavutettavuuden.

Etelä-Suomen vahva kansainvälinen asema korostuu vuoteen 2040 mennessä. Väestön keskittyminen Etelä-Suomen alueelle on kiihtynyt, mikä on tuonut alueelle lisää työpaikkoja ja teollisia investointeja. Suomen merkittävimmät lentoasemat, satamat sekä päätiet ja -radat linkittävät Etelä-Suomen osaksi kansainvälistä liikenneverkostoa. Liikenteen investoinnit ovat kustannushyötysuhteeltaan koko maan kannattavimpia. Kestävään liikkumistapaan siirtyminen on mahdollistettu investoimalla kasvaville kaupunkiseuduille ja työssäkäyntialueiden välisiin yhteyksiin.

1. **Kansainvälinen ja valtakunnallinen saavutettavuus vahvistuu.** Etelä-Suomesta tulee yksi kansainvälisen liiketoiminnan houkuttelevimmista alueista Euroopassa. Käyttöön otetaan älykkäät ja vihreät ratkaisut, jotka mahdollistavat liikennejärjestelmän päästöjen vähentämisen. Tärkeimpien hubien ja väylien kehittämiseen investoidaan, jotta liikenteen solmukohtien infra ja palvelut ovat Euroopan laadukkaimpia. Eurooppalaista yhteistyötä hyödynnetään uusien rahoitusmahdollisuuksien avaamiseksi. TEN-T-tavoitteet tulee saavuttaa ja ylittää vuoteen 2040 mennessä, jotta ihmisten ja tavaroiden rajat ylittävä liikkuminen on sujuvaa.
2. **Tavaraliikenteen merkittävimmät solmukohdat palvelevat koko Suomen huoltovarmuutta.** Lähes kaikki Suomen tavaraliikenne kulkee Etelä-Suomen satamien kautta. Satamaan johtavien ratojen ja teiden kunnosta on huolehdittava. Nopeaa kuljetusta vaativat korkean arvon tuotteet kulkevat Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta kaikkialle Suomeen ja maailmalle. Logistiikan osaaminen nostetaan kansainväliselle huipputasolle. TKI-toiminta tuottaa tavaraliikenteen solmukohtiin uusia älykkäitä ja vihreitä ratkaisuja.
3. **Kestävät liikenneratkaisut tukevat koko Suomen liikkumista.** Joukkoliikenteen palvelutasossa tavoitellaan kansainvälistä kärkitasoa ja liikkumisesta ilman henkilöautoa tehdään helppoa Etelä-Suomen keskuksissa sekä näiden välillä nopeilla raideyhteyksillä. Joukkoliikenne on hiilineutraalia, sosiaalisesti kestäväää ja esteetöntä. Nopean liikkumisen mahdollistavat kävelyn ja pyöräilyn väylät uudistetaan älykkään kaupunki- ja liikennejärjestelmäsuunnittelun mukaisesti.
4. **Irtaudutaan fossiilisesta energiasta.** Vihreän siirtymän investointeja toteutetaan koko Suomessa. Suomen liikenteen päästötavoitteet on mahdollista saavuttaa ja irtautuminen fossiilisesta energiasta toteuttaa tukeutumalla kestävään liikenteen investointeihin kasvavassa Etelä-Suomessa. Toimenpiteitä vety-, sähköisen ja muiden puhtaiden käyttövoimien edistämiseksi toteutetaan johdonmukaisesti maantieliikenteessä.

5. **Geopoliittisista haasteista huolimatta myös raja-alueen talous kasvaa.** Uusia vahvuuksia tulee hakea koko Etelä-Suomen alueella, ja ne voivat houkuttaa investointeja täydentämään perinteikkäitä teollisuuden aloja. Nato-jäsenyys synnyttää tarpeen liikennejärjestelmän kehittämiseen myös sotilaallisista lähtökohdista. Sotilaallisen liikkumisen investoinnit tukevat muuta alueen liikkumista ja logistiikkaa. Kriiseistä opitaan ja epävarmuuteen varaudutaan kaikissa Etelä-Suomen suurissa satamissa ja liikenneverkolla.

Kuva 7. Tavarakuljetukset maanteillä ja raiteilla Suomessa vuonna 2023. Lähde: Väylävirasto.

4. Etelä-Suomen kokonaisturvallisuus on elintärkeää koko Suomelle

TILANNEKUVA 2024:

Etelä-Suomi on maan kansallisen ja kansainvälisen logistiikan solmukohta ja maahanmuuton ydinalue, jonne ovat keskittyneet kansallisesti merkittävät valtion poliittisen päätöksenteon toiminnot. Maailmanpoliittinen tilanne on aiheuttanut toimintaympäristön radikaalin muutoksen. Talouspakotteet sekä muuttunut rajadynamiikka muuttavat liikkumisvirtoja ja muodostavat uusia riskejä. Samalla Nato-jäsenyys vaikuttaa sotilaallisen liikkuvuuden tarpeisiin. Itämeren turvallisuustilanne on jännitteinen.

VISIO 2040: Etelä-Suomen kokonaisturvallisuus sekä huoltovarmuus muodostavat koko Suomen ja suomalaisen yhteiskunnan kestävyiden perustan.

Väestön keskittyminen Etelä-Suomen alueelle jatkuu edelleen, ja alueen merkitys jatkaa korostumistaan koko Suomen logistisena, taloudellisena ja hallinnollisena keskuksena. Alueen toiminnallisuus, energian saatavuus sekä väestön turvallisuus ja ruokahuolto pystytään turvaamaan kaikissa olosuhteissa. Suomen nopeita kansainvälisiä yhteyksiä on vahvistettu Etelä-Suomen kiinteällä yhteydellä Eurooppaan. Varautumisen kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö EU:n ulkorajoilla, sekä merellä että maalla on tiivistä.

1. **Etelä-Suomen kriisinhallintakyky on kriittinen edellytys koko Suomen vetovoimalle.** Etelä-Suomen kasvavan väestön toimintakyky sekä henkistä kriisinkestävyttä vahvistavat palvelut, ml. koulutus, turvataan kaikissa olosuhteissa. Pelastustoimen ja sisäisen turvallisuuden toimintakyvyt varmistetaan ja tuetaan aktiivista kansalaistoimintaa sekä yhteisöjen osallisuutta.
2. **Etelä-Suomen huoltovarmuus tukee koko Suomea.** Etelä-Suomen ruokaturvan sekä energiatuotannon omavaraisuutta ja toimitusvarmuutta lisätään. Uusiutuvien energialähteiden osuutta kasvatetaan, ja paikallisia energiayhteisöjä kehitetään vahvistamaan alueellista taloutta ja yhteisöllisyyttä. Energian saanti ja riittävät siirtoyhteydet turvataan kaikissa tilanteissa, ja älyteknologia integroidaan osaksi energia-, vesi- ja liikennejärjestelmiä parantamaan niiden tehokkuutta ja kestävyttä. Osa huoltovarmuutta ovat toimivat peruspalvelut, joiden tulee olla kattavat kautta Etelä-Suomen alueen.
3. **Suomen päätöksentekokyky ja kansainvälinen saavutettavuus turvataan Etelä-Suomessa.** Etelä-Suomen toimintakyvystä Suomen kriittisenä hallinnollisena, mutta myös taloudellisena ja logistisena keskuksena on huolehdittava. Etelä-Suomen infrastruktuuriin investoidaan, jotta se tukee toimivia yhteyksiä normaalitilanteessa ja joukkojen ja kaluston nopeaa siirtämistä alueellisissa ja kansallisissa kriisitilanteissa.

4. **EU:n rajaturvallisuus korostuu Etelä-Suomen maa- ja merirajoilla.** Rajaturvallisuus korostuu Etelä-Suomen maa- ja merirajoilla. Haasteet konkretisoituvat erityisesti Kaakkois-Suomessa ja Itämerellä. Etelä-Suomen rajavalvonnan teknologiaa, menetelmiä ja sääntelyä kehitetään vastaamaan nykyajan haasteisiin, kuten esimerkiksi laittoman maahantulon, ihmiskaupan, kyberrikollisuuden ja rajat ylittävän rikollisuuden ehkäisemiseen. Terveystieteiden ja logistiikka hyödyntävät edistyneitä tietoturvamekanismeja.
5. **Etelä-Suomen alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä tiivistetään.** Etelä-Suomen varautumisen toimialat ja vastualueet ylittävää yhteistyötä syvennetään. Myös kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa naapurimaiden, kuten Ruotsin ja Baltian maiden kanssa tehostetaan. EU-rahoitusta hyödynnetään aktiivisesti alueen puolustuksellisen infrastruktuurin kehittämisessä, parantaen samalla Etelä-Suomen yleistä saavutettavuutta ja taloudellista kilpailukykyä.

ELINTÄRKEÄT TOIMINNOT

Kuva 8. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot.
Lähde: Turvallisuuskomitea, puolustusministeriö.

5. Vaikuttava aluekehittäminen luo hyvinvointia koko Suomeen

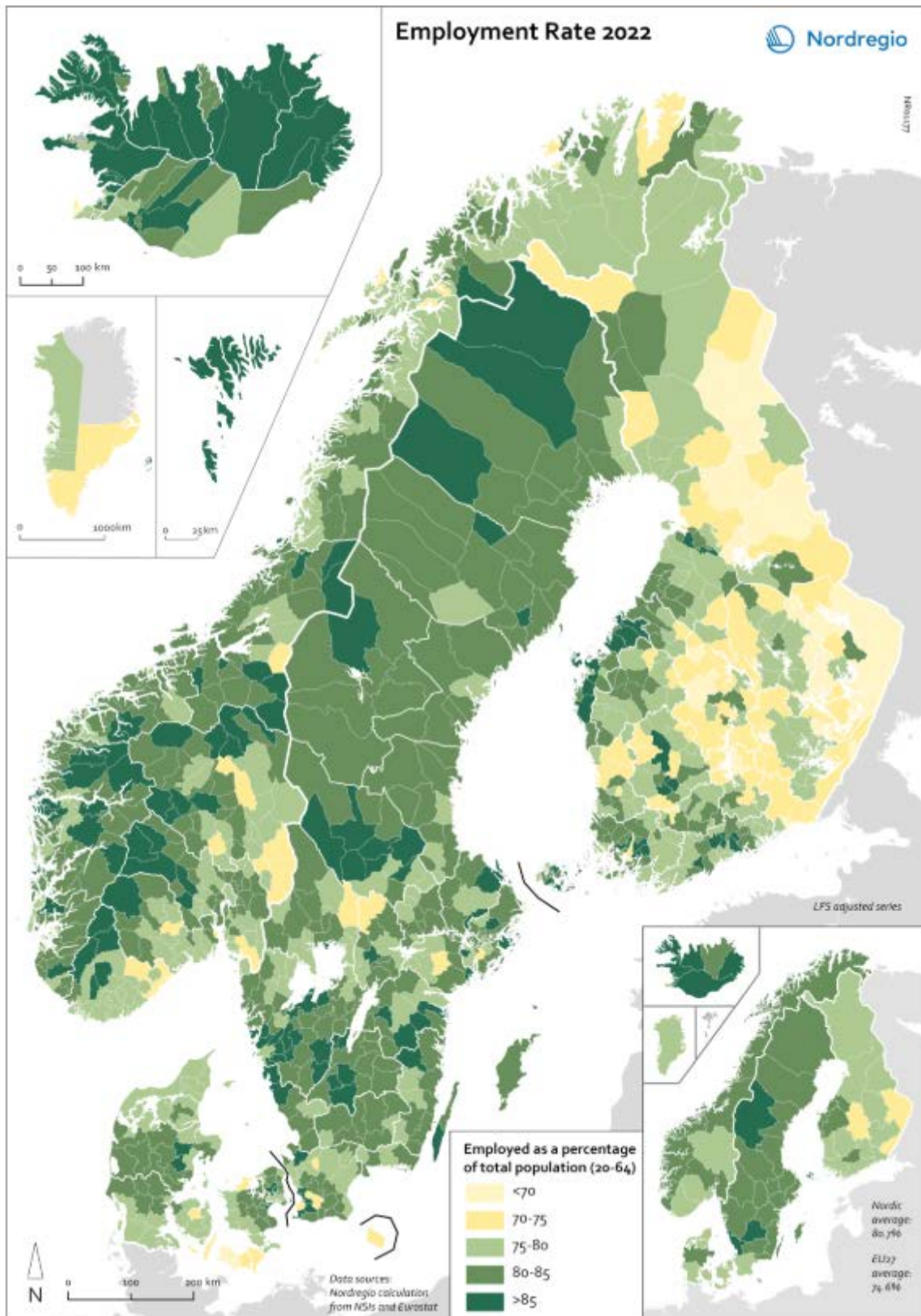
TILANNEKUVA 2024:

Etelä-Suomi on Suomen kasvun keskus. Alueella on ratkaiseva merkitys koko Suomen menestykselle ja uudistumiskyvylle. Koheesiopolitiikka on 1990-luvulta lähtien tukenut Itä- ja Pohjois-Suomea ylläpitämään suhteellista BKT:n kasvua yli EU:n keskitason. Sen sijaan koheesiopolitiikalla ei ole pyritty tasoittamaan Etelä-Suomen sisällä tapahtuvaa eriytymiskehitystä eikä vahvistamaan alueen kasvua.

VISIO 2040: Koheesiopolitiikka on myötävaikuttanut olennaisesti siihen, että Etelä-Suomi on vahva ja kansainvälisesti menestyvä alue, josta toimeliaisuus ja hyvinvointi leviävät koko Suomeen.

Vuoteen 2040 mennessä koheesiopolitiikka on vahvistanut Etelä-Suomen asemaa kansainvälisesti menestyvänä alueena, joka toimii koko Suomen kehittämisen veturina. Etelä-Suomi on elinvoimainen, innovatiivinen ja kestävästi kehittyvä alue, jossa EU:n koheesiopolitiikka ja -rahoitus ovat olleet keskeisessä roolissa. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana koheesiopolitiikka on mahdollistanut merkittävät investoinnit osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin sekä infrastruktuuriin, mikä on edistänyt Etelä-Suomen asemaa johtavana alueena Euroopassa ja globaalisti. Maakuntien liitot ovat aluekehittämisvarojen keskeinen rahoittaja, koska ne tuntevat alueen toimijat ja toimintaympäristön tarpeet ja mahdollisuudet parhaiten.

1. **Muutosjoustavuus lisääntyy koheesiopolitiikalla.** Koheesiopolitiikan tarkoitus on vähentää alueellisia eroja. Sen tulee aidosti tukea aluelähtöistä muutuskäytännöllisyyttä eli resilienssiä, varautua tuleviin haasteisiin ja nopeisiin ennakoimattomiin muutoksiin sekä niistä selviytymiseen joustavasti ja uudistuen. Tämä varmistaa alueiden kyvyn sopeutua ja menestyä muuttuvissa olosuhteissa.
2. **Rakennerahoituksella puututaan eriytymiseen suuralueiden sisällä.** Rakennerahoituksen jatko on taattava kaikille alueille ja se tulee jakaa tasaisemmin koko maassa. Koheesiopolitiikan tulee huomioida aluekehityksen tilanne nykyisten suuralueiden ja maakuntienkin sisällä, erityisesti haasteellisiksi tunnistetut alueet, kuten saaristoalueet ja ulkoraja-alueet. Aluekehityserojen tarkastelussa tulee siirtyä suuraluetasoa (NUTS2) tarkemmalle tasolle.
3. **Korostetaan tukipolitiikassa tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.** Tarvitaan investointeja kasvun tekijöihin, ja koheesiorahoituksella tulee tavoitella ennen kaikkea pitkäjänteistä kasvua. Koheesiorahoituksella ei tule lisätä eroja alueiden välillä, vaan sen tulee tukea tasapainoista kehitystä.
4. **Onnistutaan työperäisessä maahanmuutossa ja kansainvälistymisessä.** Koheesiopolitiikan on edesautettava työperäistä maahanmuuttoa ja kansainvälistymistä, mikä vahvistaa alueiden taloudellista kehitystä ja monipuolistaa osaamispohjaa.
5. **Synnytetään kasvua vahvalla kaupunkipolitiikalla.** EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen käyttöä kaupunkipolitiikan edistämiseen tulee tukea. Kaupungit ja metropolialue kohtaavat erityisiä haasteita, kuten segregatio, maahanmuutto sekä digitaalinen ja vihreä kaksoissiirtymä. Vahva kaupunkipolitiikka synnyttää kasvua, joka hyödyttää laajasti koko yhteiskuntaa ja tarjoaa resursseja myös kaupunkien ulkopuolella sijaitsevien alueiden kehittämiseen.

Kuva 9. Työllisyysaste, Nordregio julkaisu 19.6.2024. Launch: State of the Nordic Region 2024 | Nordregio

+1 Hiilinegatiivinen Etelä-Suomi kirittää kestävästä talouskasvua

TILANNEKUVA 2024:

Etelä-Suomi kattaa 38 % koko Suomen päästöistä, ja 42 % liikenteen päästöistä, ja tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2030 mennessä. Sijainti tiheästi asutulla rannikolla ja rajan läheisyys kaventaa uusiutuvan energian ratkaisuja, mikä osaltaan rajoittaa suurten investointien sijoittumista, alueen energiaomaisuutta sekä huoltovarmuutta.

VISIO 2040: Hiilinegatiivinen Etelä-Suomi on noussut globaaliksi edelläkävijäksi vihreän siirtymän ratkaisuissa.

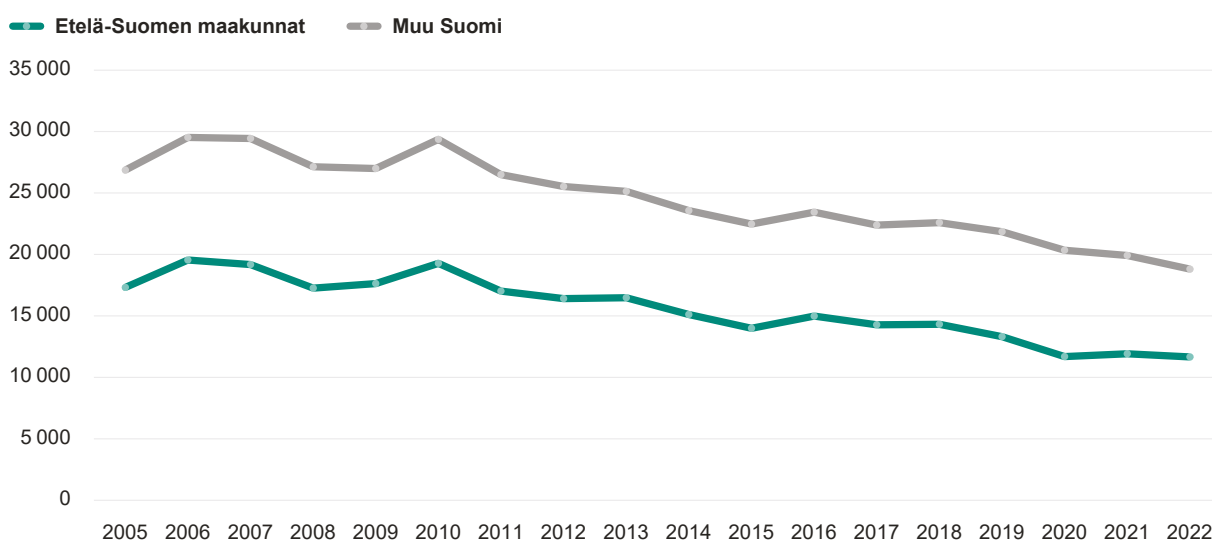
Etelä-Suomi on kyennyt luomaan globaalisti skaalautuvia ratkaisuja ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Vihreä siirtymä ja energiamurros ovat luoneet kysyntää Etelä-Suomessa kehitetyille ratkaisuille ja investoinneille älykkääseen teknologiaan. Tämä on generoinut koko Suomeen kasvua ja uusia työpaikkoja, jotka ovat korvanneet myös rakennemuutoksen takia katoavia töitä.

- Etelä-Suomen investoinnit vihreään siirtymään vahvistavat Suomen vetovoimaa.** Mikäli Suomi haluaa aidosti luoda globaaleja ratkaisuja ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin ja sitä kautta luoda kasvua ja elinvoimaa, tulee Etelä-Suomen investointipotentiaali hyödyntää täysimääräisesti, mukaan lukien suurten kaupunkien investoinnit ja mahdollisuudet vihreämpien markkinoiden luomiseen. Tällä generoidaan koko Suomeen elinvoimaa ja kasvua. Panostetaan suurten investointien houkutteluun Etelä-Suomeen hyödyntämällä mm. EU:n uusien valtiontukisääntöjen mahdollistamat mittavat tuet tänne sijoittuville teknologiayrityksille. Turvataan riittävät energiansiirtoyhteydet vihreän siirtymän investointien mahdollistamiseksi.
- Etelä-Suomella mahdollisuus kiertotalouden edelläkävijyyteen.** Etelä-Suomessa syntyy yli puolet koko maan kiertotalousmateriaalista. Tuetaan kiertotaloussiirtymää hyödyntämällä Suomen suurimmat kiertotalouden materiaali- virrat ja teollisen kiertotalouden ja biotalouden mahdollisuudet täysimääräisesti. Pilotoidaan kierto- ja biotalouden uusia kokeiluja, tavoitteena purkaa lainsäädännön kiertotalouden ja uusiutuvan energian esteitä. Edistetään kansallisen Green Dealin toteutumista alueella ja tähdätään kiertotalouden kansainväliseen edelläkävijyyteen.
- Etelä-Suomen nopea ja reilu energiasiirtymä on Suomelle kilpailuetu.** Ilmastopäästöjen hillintä Suomen ja EU:n tavoitteiden mukaisesti edellyttää teknologian uudistumista ja kulutuksen sekä tuotannon välituotteiden käytön uudelleen suuntaamista. Alueellisesti päästövähennyksiä tulee saada aikaiseksi erityisesti liikenteen, maankäytön ja energian osalta. Puhdas energia toimii myös merkittävänä vetovoimatekijänä kansainvälisille vastuullisille investoinneille. Varmistetaan puhtaan energian saatavuus ja riittävien siirtoyhteyksien kehittäminen koko eteläisessä Suomessa. Toteutetaan energiainvestoinnit uusien teollisten avausten mahdollistajana esim. vihreän siirtymän TKI-hankkeiden edistäminen teollisuuden ja klustereiden TKI-hankkeiden edistäminen.
- Vihreä siirtymä vahvistaa yritysten kilpailuasemaa globaalisti.** Vihreä siirtymä mahdollistaa Euroopan ja maailmanlaajuisista kasvavaa vientikysyntää älykkäille koneille, laitteille ja prosesseille. Uudet materiaaliratkaisut nostavat tuottavuutta ja materiaalitehokkuutta monilla teollisuusaloilla. Tämä avaa uusia mahdollisuuksia korkean teknologian teollisuudelle ja sitä tukeville palveluille. Lisäksi uuden teknologian kysyntä voi synnyttää Etelä-Suomeen, kuin koko maahan täysin uudenlaista tuotantoa.

5. **Maankäytön ratkaisut tukevat vihreää siirtymää.** Kehitetään alueiden käytön suunnittelujärjestelmää edistämään ja tukemaan vihreää, puhdasta siirtymää, vahvistamaan eri intressitahojen vuoropuhelua sekä yhteensovittamaan maankäytön ratkaisuja. Ppriorisoidaan uusiutuvan energian hankkeiden sijoittamista jo rakennetuille tai muokatuille alueille tukemaan klusteroitumista ja alueellisia toimintaekosysteemejä luonnon monimuotoisuutta vahvistaen. Ppriorisoidaan uusiutuvan energian hankkeiden sijoittamista jo rakennetuille tai muokatuille alueille luonnon monimuotoisuutta lisäten.

Kokonaispäästöjen kehitys (kt CO₂e)

Kuva 10. Ilmastopäästöjen kehitys Etelä-Suomen maakunnissa ja muualla Suomessa 2005–2022. Lähde: Suomen ympäristökeskus.

